

כלי יקר

גיליון 91 שנה ב' ה'תש"פ

פרשת בלק

נצחון בזכות התורה

ז'יאמר מואב אל זקני מדין' [במדבר כב, ד]

פירש רש"י ז"ל 'ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו, מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו, אין כחו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו'

מבאר רבנו ז"ל ע"ע בעיר גבורים, 'מה ראו מואב ליטול עצה ממדין, רצה לומר כי ידוע שמדין היו שפלים ממואב, שנאמר [בראשית לו, לה] 'המכה את מדין בשדה מואב', ובנוהג שבעולם שאין גדול נוטל עצה מקטון, ולמה נטלו הם עצה ממדין. אלא לפי שראו ישראל נוצחין שלא כדרך העולם, כי נצחון של ישראל הוא בתורה, ובתורה נוהגין שלא כדרך העולם, כי דרך העולם הגדול מנצח הקטון, אבל בתורה לפעמים הקטון מנצח הגדול, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [תענית ז]. הרבה תורה למדתי מרבתי ומחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם, וכן אמרו רבותינו ז"ל [תענית ז]. למה נמשלו דברי תורה לעץ, מה העץ הקטון מדליק הגדול, אף דברי תורה הגדולים לומדים מן הקטנים, וזהו העץ הפוך שהזכירו המחקרים, וכבר הזכרנו זה פרשת ויקרא.

וזהו שאמר 'כיון שראו ישראל נוצחין של כדרך העולם, שנצחון התורני אינו כדרך העולם, שבתורה אפילו גדול לומד ושומע עצה מן הקטון, לפיכך לא נמנעו המואבים ליטול עצה ממדין אף על פי שהיו שפלים בערכם. ואמרו ש'מנהיגם של אלו במדין נתגדל', רצה לומר שכל הגדולה בא למנהיגם של ישראל בכל דור ודור מן השפלים ומן הקטנים על דרך ז'מתלמידי יותר מכולם.

שינוי לשונו של בלעם וסיבת העניין

'הנה עם יצא ממצרים' [במדבר כב, ה]

'יצא' לשעבר משמע, ובלעם אמר [פסוק יא] 'הנה העם היוצא ממצרים' משמע שעכשיו הם יוצאים והולכים, כי בלעם להזכיר עונם בא, לומר שדומה כאלו עדיין לא יצאו מכל וכל ממצרים, כי תמיד ברע הם ואומרים 'נתנה ראש ונשובה מצרימה' [לעיל יד, ד], ובכל תלונה הם מזכירים את מצרים. וזה ראייה שתמיד מחשבתם משוטטת במצרים, וקשה עליהם הפרידה ממצרים כאילו עכשיו הם יוצאים.

ומה שאמר 'הנה כסה את עין הארץ', לשעבר משמע, וקשה והלא עוד היום הם מכסים את עין הארץ, ויכול להיות ששלח לו לאמר שעם זה קסמים בידם, על כן אני צריך לאיש אשר גם כן קסמים בידו, והביא מופת על זה, כי במצרים הביאו מכת הארבה אשר 'כסה עין הארץ', וה'חושך', והוא יושב ממולי, אף על פי שהוא יושב כנגדי בחדר אחד, מכל מקום יכול הוא להחשיך לשונאיו ואליו יהיה אור במושבו, ואין זה כי אם בכח הכשופים אשר למדו במצרים, ובלעם חשב שמא יאמר לו ה' שכבר שכחו כל מעשה ארץ מצרים, על כן שינה ואמר 'הנה העם היוצא ממצרים' שדומה כאלו עכשיו הם יוצאים. ומדקאמר בלעם בנבואה [לקמן כג, ב] 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל', שמע מינה שעד הנה היו חשודים במנחשים וקוסמים.

'ועתה לכה ארה לי וגו' [פסוק ט], ובלעם אמר אל השם יתברך ששלח לו בלק 'לכה קבה לי' [פסוק יא], ומה שפירש רש"י 'שיקבה' קשה מארה, ובלעם הוסיף מדעתו משנאתו את ישראל, וכן 'וגרשתיו' קשה מן 'ואגרשנו מן הארץ', אין זה מספיק, וכי לא ידע בלעם שאלהיהם אוהב לישראל, ועל ידי הוספה זו יגרע, כי שמא כולי האי לא יתנו לו רשות. ועל בלק קשה איך היה נבער מדעת כל כך, כי מתחילה אמר 'לכה ארה לי', ולא נעתר לו, שנאמר [פסוק יג] 'כי מאן ה' לתתי להלון עמכם', ואחר כך שאל 'ולכה קבה לי', וכי מי שאין רוצים ליתן לו אפילו דבר קטן חוזר ושואל דבר גדול.

אלא ודאי ש'ארה' קשה מן 'קבה', ולשון 'נכה' קשה מן לשון 'להלחם', ולשון 'ואגרשנו מן הארץ' קשה מן 'וגרשתיו', כי לשון 'קבה' אינו לשון קללה, שהרי נאמר [בראשית לו, כח] 'נקבה עלי שכרך', אלא שהוא נוקב ומפרש, או שהוא עושה בהם חור קטן מלשון 'ויקוב חור בדלתו' [מלכים ב יב, ט], אבל 'ארה' קשה, כי 'בו קללה בו נידוי' [שבועות לו], וכן 'להלחם' אינו כל כך רע בהחלט, כי יש לוחם כדי להציל את עצמו לבד, אבל 'נכה' הוא מכה ממש, וכן 'וגרשתיו' משמע לגרשו רק מעליו לבד, אבל 'ואגרשנו מן הארץ' משמע מכל העולם,

המשך בעמוד הבא

המשך - שינוי לשונו של בלעם וסיבת הענין

ובזה יתורץ הכל, כי בלק לא ידע שאלהיהם אוהב להם כל כך, על כן פער פיו לבלתי חק ושאל 'ארה לי את העם הזה', 'אולי אוכל נכה בו', 'ואגרשנו מן הארץ', דהיינו כלה כליל כולם אגרש מן העולם. ובלעם ידע שאלהיהם אוהב להם, ופשיטא שמן השמים יעכבוהו ולא יעלה בידו לא זה ולא זה, על כן אמר לפני הקדוש ברוך הוא שבלק אינו שואל כי אם לדחותם מעליו, כי אם יבאו להלחם בו אז יעברו 'בלא תצר את מואב' [דברים ג, ט], ודין הוא שתחול קצת קללה לקוב חור בדלתו לחסר מהם מעט, לכך אמר כי בלק שלח אליו 'קבה לי אותו', 'אולי אוכל להלחם בו', 'וגרשתיו'.

והשיב לו הקדוש ברוך הוא [פסוק יב] 'לא תאור את העם כי ברוך הוא', רצה לומר כל כך הם מבורכים ודבקה בהם הברכה, עד שאין מקום לחול אפילו לארירה הגדולה וקל וחומר קבה הקטנה, שאין בו כח לחול כנגד חוזק הברכות.

וכאשר ראה בלק שלא נעתר לו אל השאלה הגדולה ומן השמים יעכבוהו מליך עמו, חזר אל הקטנה ואמר לפחות 'לכה קבה לי', כי לא ידע מה שאמר ה' לבלעם 'כי ברוך הוא', כי לא הגיד בלעם לשלוחיו רק [פסוק יז] 'כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם', וחשב שמא בעבור זה יעכבוהו כי הקשיתי לשאול, לכך שאל הקטנה,

והשיב לו בלעם [פסוק יח] 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלהי לעשות קטנה או גדולה', לא 'קבה' הקטנה ולא 'ארה' הגדולה, והיה לו להקדים גדולה לקטנה בדרך לא זו אף זו, אלא כדי לידוק מזה דווקא לפי שלא אוכל לעשות, הא אם היה הדבר ביכלתי הייתי עושה לא זו קטנה אלא אפילו גדולה, ולזה הראה כי כל מוזימות לבבו להרע.

וזה ביאור הפסוק, 'ועתה לכה וגו', במלת 'ועתה' רצה לנסותו אם יש בידו לאור כל זמן שירצה, שאם ידחהו ויאמר שאני צריך להמתין עד העת שהקדוש ברוך הוא כועס בה אין בו ממש, כי שמא לא יכעס כל הימים הללו, וכמו שנאמר [לקמן כג, ח] 'מה אזעום לא זעם ה', על כן אמר 'ארה לי לרצוני, לזמן שאבחר אני, או 'ארה' אותם שיהיו 'לי' מסורים בידי, או 'לי' שלא ידע הדבר שום אדם כי אם אני, 'אולי אוכל' שהעולם יחשבו שאני אוכל, ובאמת 'נכה בו' שינינו אני ואתה, ואחר ההכאה 'אגרשנו' אני לבדי, ואמר לשון 'אולי' על עצמו, כי אני ספק אם אוכל, אבל אתה ודאי, כי בצירופך ודאי נכה, לכך לא אמר 'אולי נוכל נכה בו'.

'כי ידעתי את אשר תברך מבורך', לא אמר 'בורך' כדרך שאמר 'ואר', לפי שאמר לו דווקא בקללות יש לך כח ולא בברכות, 'כי את אשר תברך' כבר הוא 'מבורך', ואתה רואה זה באצטגנינות שלו, ואתה מברכו כדי לתלות בכך, דאם לא כן כשעזרת את סיחון היית מקלל למואב, ולמה לא ברכת לסיחון, אלא ודאי שאין לך כח בברכות כי אם בקללות לבלע ולהשחית כהורות שם, בלעם, על כן אני מבקש ממך קללה ולא ברכה שתברכני.

ביטול כוחו של בלעם בזכות תורה עבודה וגמילות חסדים

'ויתצב מלאך ה' בדרך' [במדבר כב, כא]

מבאר רבנו ז"ל ע"פ בעיר גבורים, 'ויתצב מלאך ה' בדרך', רמז לו זכות הצדקה, שנאמר [משלי יג, ו] 'צדקה תצור תם דרך', וכתוב [משלי יא, ח] 'צדקת תמים תיישר דרכו', וכבר אמרו רבותינו ז"ל [סוטה יד.] 'אחרי ה' תלכו, וכי אפשר לאדם לילך אחרי ה', אלא הלך אחר דרכיו, מה הוא מלביש ערומים וכו', אף אתה כן וכו'. 'וחרבו שלופה בידו', רמז לו המלאך שלא יוכל להם מצד תורה עבודה וגמילות חסדים.

בפעם השניה עמד המלאך [פסוק כד] ב'משעול הכרמים', רמז לו זכות התפלה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [עירובין כא:] 'נשכימה לכרמים, אלו בתי כנסיות וכו', ולכך כתיב 'ותלחץ אל הקיר', היינו כמו בשביל הקיר, שהיה נלחץ ולא ניתן לו דרך לעבור בזכות התפילה היוצאה מקירות הלב, שנאמר [ירמיה ד, יט] 'קירות ליבי הומה', וכתוב [מלכים ב, ג, ב] 'ויסוב חזקיה פניו אל הקיר ויתפלל', ואמר 'גדר מזה וגדר מזה', לפי שעד עתה הראה לו שני סימנים הצדקה והתפלה שהם לישראל כגדר בפני הפורענות, שנאמר בענין הצדקה [ישעיה נח, יב] 'וקורא לך גודר פריץ'. וגם רמז לו שהתורה והמצוה הם להם לגדר מזה וגדר מזה, המצוה שנאמר [קהלת יב, יג] 'ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם', והתורה [דברים לא, כו] 'לקוח ספר הזה'. והקדוש ברוך הוא מגין עליהם הנקרא 'זה', שנאמר [שמות טו, ב] 'זה אלי ואנוהו', הדא הוא דכתיב 'גדר מזה וגדר מזה'.

ובפעם השלישית כתיב [פסוק לו] 'ויוסף מלאך ה' עבד ויעמוד במקום צר אשר אין דרך לנשות ימין ושמאל', רמז לתורה שהיא מקום צר לאויבים ואינו נותנת כלל דרך לעבור לאויבי ישראל מצד התורה שהיא להם לחומה מימינם ומשמאלם, שנאמר [משלי ג, טז] 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', וכן הוא אומר [שמות יד, כב] 'וזהמים להם חומה מימינם ומשמאלם', היינו התורה הנמשלה למים, שאורך ימים בימינה וגו', ובזכות ימין ושמאל זה כתיב [ישעיה נד, ג] 'כי ימין ושמאל תפרוצי וזרעך גוים יירש', וזהו שאמר 'אשר אין דרך לנשות ימין ושמאל', והוא מבואר למבין.

שינוי פחד בלק והמוון עם מואב - ושינוי לשון הפסוקים

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי' [במדבר כב, ב]

והלא ניסי מצרים היו גדולים מאלו, ולמה לא התבונן באותן גדולות ונוראות אשר עשה ה', ועוד יש להתבונן כי זכר כאן את ישראל בארבעה שמות, 'ישראל', 'העם', 'בני ישראל', 'קהל', כי מתחילה נאמר 'את כל אשר עשה ישראל לאמורי', ואחר כך אמר [פסוק ג] 'ויגר מואב מפני העם', ואחר כך אמר [שם] 'ויקץ מואב מפני בני ישראל', ואחר כך נאמר [פסוק ד] 'עתה ילחכו הקהל', הלא דבר הוא.

וביאור הדבר כך הוא, שמדרך העולם שהמלכים יש להם ספר דברי הימים אשר עליו כתובים כל הקורות מימים רבים, אבל ההמוון עם אינן יודעין כי אם ההווה מה שרואין בעיניהם או מה ששמעו מפי השמועה מן המאורעות שבימיהם. לפיכך בלק שהיה מלך הנה מימים רבים, יפקד אצלו מה שעשה יעקב ישראל סבא אל האמורי, כי הוא היה רק איש אחד ובני ביתו מתי מספר ואף על פי כן נצח אומה שלימה, כמו שנאמר [בראשית מה, כב] 'אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי', ולפי דעת רבותינו ז"ל [בבא בתרא קגג.] שפירשו 'בחרבי ובקשתי' היינו 'בתפלתו', אתי שפיר שראה בלק כל אשר עשה ישראל סבא לאמורי בתפלתו, לפי שכל כחו בפיו, על כן השתדל הוא גם כן אחר אחד שגם כן כחו בפיו,

ולכך נאמר 'וירא בלק' ולא נאמר 'וישמע בלק', כי כל הקורות ההם הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי האדמה, וראה בעיניו הדבר כתוב על ספר, ונכנס מורך בלבבו לאמר אם כן עשו בשנים קדמוניות בהיותם מתי מספר מה יעשו עתה בהיותם עם רב ועצום, ולכך לא נאמר 'בני ישראל' או 'העם' או 'קהל', לפי שב'ישראל סבא' הוא מדבר.

והוסיף רבנו זי"ע [פסוק ד] 'ובלק בן צפור מלך למוואב בעת ההוא', לפי מה שפירשנו למעלה שבלק התבונן כמה שעשה ישראל סבא לאמורי בחרבו ובקשתו, לפי זה קשה מה יום מיומים ולמה לא נתעורר לעשות תחבולות כנגדם מימים רבים, לכך תירץ ואמר כי 'בעת ההיא' מנוהו למלך לצורך שעה, כמו שפירש רש"י.

אבל מואב דהיינו כלל ההמוון עם לא התבונן כמה שעבר, כי לא ידעו מה הוא ולא פחדו כי אם מן ההווה מה שראו בעיניהם עם רב ועצום, לכך נאמר 'ויגר מואב מפני העם' כי רב הוא,

והיה ההמוון עם של מואב יראים מפני שתי כיתות ולא ראי זה כראי זה, כי מפני הערב רב היו יראים מחמת רבויים, כי איתא במדרש [מכילתא מסכת דפסחא ד] שהערב רב היה שני פעמים ששים רבוא, ועליהם אמר 'ויגר מואב מפני העם כי רב הוא', קרא הערב רב' בשם 'העם', כי לא מבני ישראל המה, 'כי רב הוא' כי רבים המה באמת.

אבל בני ישראל שלא היו כל כך רבים לא יראו מהם מצד רבויים, אמנם מצד אחר היה מורא ישראל עליהם, אשר עליו נאמר 'ויקץ מואב מפני ישראל', כמו שפרשנו פרשת שמות [א. יא.] על 'ויקצו מפני בני ישראל', שאין הפירוש שישראל נעשו כקוצים בעיניהם, דאם כן הוה ליה למימר 'ויקצו בני ישראל' מהו 'מפני', אלא איפכא מסתברא שהמצרים המשילו את עצמם לקוצים בערך בני ישראל שנמשלו לגפן, שנאמר [תהלים פ, ט-י] 'גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה, פנית לפניו ותשרש שרשיה ותמלא ארץ', כי בנוהג שבעולם כשבעל השדה רוצה ליטע כרם בשדה מלאה קוצים, אז הוא עוקר הקוצים מן השורש ומשליכם זרה הלאה כדי ליטע במקומם הגפן, כך היו המצרים יראים שישראל יהיו נטועים בארץ כגפן והמה יעלו מן הארץ 'קקון מונד כולהם' [שמואל ב כג, ו], כמו שנאמר 'ועלה מן הארץ' [שמות א, י], 'ועלינו' מבעי ליה וכו', לכך נאמר 'ויקצו מפני בני ישראל' שהמה ינערו מן הארץ, 'מפני בני ישראל' שנמשלו לגפן, כך נאמר כאן 'ויקץ מואב מפני בני ישראל', שהיו יראים פן יהיה מואב כקוץ מושלך מן הארץ מפני בני ישראל, מפני הגפן אשר הסיע ה' ממצרים לגרש מפניהם גוים וליטעם שמה, לכך אמר 'בני ישראל' כי ישראל סבא איננו כי כבר הלך לעולמו ובניו יבואו שמה, אבל לא הערב רב שנקרא בשם העם, כי מה גבר מגוברין [סנהדרין סה:], ומה יתרון לערב רב על שאר האומות שיגרש מפניהם גוים ויטע אותם במקומם, אם לא אגב בני ישראל.

ואחר כך נאמר 'ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל וגו', ומה ראו המדינים על ככה להתעבר על ריב לא להם, אלא לפי שמצינו שפירש רש"י פרשת מטות [לקמן לא, ו.] 'אותם ואת פנחס' שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו, שנאמר [בראשית לו, לו] 'והמדינים מכרו אותו לפוטיפר', ובני יוסף נקראו 'קהל', שנאמר [שם לה, יא] 'גוי וקהל גוים', פירש רש"י 'קהל גוים' נאמר על יוסף, וכן אמרו זקני מואב אל מדין שגם אתם יש לכם לירא מפני 'קהל' בני יוסף, שירצו ליקח מכם נקמת יוסף בכור שור אביהם, זהו שאמר 'עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור', כי 'קהל' בני יוסף בכור שור המה, על כן 'ילחכו אותנו' כשור המלחך, כדי ליקח נקמת השור וזה פירוש יקר.

ראיה רוחנית ושכלית

נאם שומע אמרי אל ומחזה שדי יחזה' [במדבר כד, ה]

כי כל סומא נקרא 'סגי נהור', לפי שהראיה הלכבית וסתם ראית עינים מכחישיין זה את זה ובהתחזק אחד מהם יחלש השני, על כן הראיה השכלית הפנימית גדולה אצל הסומים, כי לא יטרידם הראות הגשמי. וכן יש נהגים להעצים עיניהם בעת קראם קריאת שמע ישראל וגו', כדי לחזק את הכוונה הלכבית, ויהיו עיניו למטה במדרגה, ולבו למעלה במדרגה, על כן קרא את עצמו אחר שנשמית עינו 'אשר מחזה שדי יחזה'. ואמר נופל לפי שהוא סומא משתם עיניו שגורם לו ליפול הוא גלוי עינים השכליים, וקרא עצמו 'שומע אמרי אל', כי חוש הראות מכחיש גם חוש השמע כי אין האדם יכול להשתמש בשני חושים אלו כאחד, וכמו שפרשנו פסוק 'הנה אנכי בא עליך בעב הענן' [שמות יט, ט] רצה לומר שלא תוכלו לראות בשכינה ונתן טעם בעבור ישמע העם כי על ידי זה יתחזק חוש השמע.

ועיין ב'עיר גבורים' מוסיף רבנו ז"ע, הנה מה שאמרו רבותינו ז"ל [בבמות קה] 'המתפלל צריך עיניו למטה ולבו למעלה', רצו בזה כי העין שהוא חוש הראות הגשמי, והלב הוא ראות השכלי, שנאמר [קהלת א, טז] 'ולבי ראה הרבה חכמה ודעת', לפיכך בזמן התפילה שהוא צריך לבטל חוש הראות הגשמי כדי שיתחזק חוש הראות השכלי הרואה ומתבונן בשכינה כאילו היא לנגדו תמיד.

כי כבר ידוע שכל חוש מבטל חבירו, כי בזמן שחוש אחד מן החושים עושה פעולתו, אז שאר החושים מתבטלים, תדע שכן הוא, שאם אדם רואה בכוונה על איזו דבר, אם כן הוא שומע דבר אחד שמדברים בפניו, אז אינו יודע מה ששמע, לפי שלא נתן לבו רק אל הראיה, וכן בהפך אם אדם שומע דבר בכוונה גדולה, אף אם הוא רואה על איזו דבר, לא ידע מה ראה, לפי שלא נתן לבו על הדבר הזה, והאריכו החוקרים בדבר זה.

וכל זמן שהאדם רואה בעין גשמי, אז אין הראות הרוחני גובר כל כך, אבל בזמן שלא היה בו כלל חוש הראות הגשמי, אז גבר אצלו הראייה בעין השכלי, וזהו 'סגי נהור' היינו נהור השכלי. ויכול להיות שמתעם זה קרא בלעם עצמו 'שתום העין', ואמר 'אשר מחזה שדי יחזה', ורצה בזה שחשב עצמו כאילו היה סומא ממש בעין הגשמי, ואז גבר אצלו הראיה בעין השכלי, ולכך אמר 'אשר מחזה שדי יחזה', ואין זה אלא בעין השכלי.

רמז לגאולה הקרובה

'אשורנו ולא קרוב' [במדבר כג, ט]

אמרו רבותינו ז"ל במדרש 'אשורנו ולא קרוב', ומושה אמר [דברים לב, לה] 'כי קרוב יום אידם', משל למה הדבר דומה למלך שהיה מהלך בדרך והיה צמא, ושאל אם המים קרובים או רחוקים, אמר האוהב הם קרובים, אמר השונא הם רחוקים, וחזר נפשו בדברי האוהב, זהו שאמר הנביא [ישעיה נ, א] 'כי קרובה ישועתי לבוא'.

מבאר רבנו ז"ע ב'עיר גבורים', נראה לפרש פתרון המשל ההוא, 'משל למלך שהיה מהלך בדרך', רמז למלך עליון שבכל צרותינו לו צר, ובכל הדרך שאנחנו הולכים גולים הוא הולך עמנו, 'שהיה צמא' רמז שהוא מצפה תמיד לגאולנו, שנאמר [ישעיה ל, ח] 'לכן יחכה לרחמכם וגו', כאדם הצמא ושוקק אל המים כמו כן צמאה נפשו לקרב הגדולה הנרמזה במים, שנאמר [זכריה יד, ח] 'ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים'.

וזהו ששאל 'אם המים רחוקים' היינו הגאולה הנרמזה במים, 'השונא אמר רחוקים הם' שהרי יש זמן קצוב לימות המשיח והוא בוודאי רחוק, 'והאוהב אמר קרובים הם' שאף על פי שיש לו זמן קצוב, מכל מקום אם זכו ישראל יחיש להם זמן הגאולה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [סנהדרין פח] 'בעתה אחישנה' [ישעיה ס, כב], לא זכו בעתה זכו אחישנה', ומאחר שהדבר תלוי בתשובה ומעשים טובים, אם כן בוודאי קרוב הוא, שנאמר [דברים ל, יד] 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו', והמשכיל יבין זה.

ולפי שבפרשה זו נרמז ענין הגאולה לרוב דעת המפרשים, על כן אמר [במדבר כד, יח-יט] 'וירד מיעקב, וישראל עושה חיל', שבזמן שיהיה יעקב בירידה תחתונה אז ישראל עושה חיל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל [סנהדרין פח] 'אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר, אז חכה לו, שנאמר [ישעיה נט, יט] 'כי יבא כנהר צר וגו'', וסמך ליה [פסוק כ] 'ובא לציון גואל'. או בזמן שיהיה דור כולו חייב אז יהיו נגאלין, וזהו שאמר 'וירד מיעקב וישראל עושה חיל', על דרך שנאמר [שמות א, י] 'ועלה מן הארץ, מתוך הירידה עליה'.

לרפואת

האשה החשובה מרת
אילה בת נחמה לרפו"ש
בתוך שאר חולי ישראל

זכות רבנו ז"ע תעמוד לה לרפואה שלמה בקרוב ממש

המעוניינים לתרום להוצאות העלון יפנו למייל המערכת

וזכות רבנו ז"ע תעמוד להם ולזרעם
בבחינת בכל מכל כל ברוחניות ובגשמיות